सूत्रामा, [न्] पुं, सुष्ठु त्रायते इति। सु+त्रै+"सर्व्वधातुभ्यो मनिन्।" उणा० ४। १४४। इति मनिन्। पक्षे उपसर्गस्य दीर्घत्वम्।) इन्द्रः। इत्यमरः। १। १। ४५॥

सूत्राली, स्त्री,(सूत्रस्य आली श्रेणिर्यत्र।) गलसूत्रम्। तत्पर्य्यायः। गलमेखला २। इति हारावली॥

सूत्री,[न्] पुं, (सूत्रमस्यास्तीति। सूत्र+इनिः। काकः। इति त्रिकाण्डशेषः॥सूत्रविशिष्टे, त्रि॥

सूदः,पुं,(सूदयति रसानिति। सूद क्षरणे+णिच्+अच्।) सूपकारः। (यथा, महाभारते। १। १३४। २१।
"तं दृष्ट्वा नित्यमुद्युक्तमिष्वस्त्रं प्रति फाल्गुनम्
आहूय वचनं द्रोणो रहः सूदमभाषत॥")
व्यञ्जनम्। इत्यमरः। ३। ३। ९०॥ (यथा, महाभारते। १। १२८। ३४।
"भक्ष्यं भोज्यञ्च पेयञ्च चोष्यं लेह्यमथापि वा।
उपाकृतं नरैस्तत्र कुशलैः सूदकर्म्मणि॥")
सूपः। इति विश्वः॥ सारथ्यम्। अपराधः। लोध्रः। पापम्। इत्यजयपालः॥

सूदनं, क्ली, (सूद+ल्युट्।) अङ्गीकरणम्। हननम्। (यथा, हरिवंशे। १६३। ४२।
"वैष्णवास्त्रं प्रयच्छास्मै वधार्थं शम्बरस्य च।
अभेद्यं कवचं तस्य प्रयच्छासुरसूदने॥")
निःक्षेपणम्। षूदधातोरनट्प्रत्ययेन निष्पन्नम्॥ तद्वति, त्रि। (यथा, महाभारते। १।१९।२०।
"तत्र दिव्यं धनुर्दृष्ट्वा नरस्य भगवानपि।
चिन्तयामास तच्चक्रं विष्णुर्दानवसूदनम्॥")

सूदशाला, स्त्री, (सूदस्य शाला।) पाकशाला। तथा,—
"सूदशाला रसवती पाकस्थानं महानसम्॥"
इति हेमचन्द्रः॥

सूदाध्यक्षः, पुं, (सूदानां सूपकाराणामध्यक्षः।) पाकशालाध्यक्षः। तत्पर्य्यायः। पौरोगरः १। इति हेमचन्द्रः॥ पुरोगमः ३। इति शब्दरत्नावली॥ तल्लक्षणं यथा,—
"अनाहार्य्यः शुचिर्दक्षश्चिकित्सितविदांवरः।
सूदशास्त्रविशेषज्ञः सूदाध्यक्षः प्रशस्यते॥"
इति मात्स्ये १८९ अध्यायः॥

सूनं, क्ली,(सू ओ ङ य सूतौ+क्तः।) प्रसवः। पुष्पम्। विकसिते, त्रि। इति विश्वमेदिन्यौ॥

सूनः, त्रि, (सू+क्तः। "ओदितश्च।" ८।२।४५। इति निष्ठातस्य नः।) जातः। इति मुग्धबोधव्याकरणम्॥

सूनवान्, [त्] त्रि, (सू+क्तवतु।) जातः। इति मुग्धबोधव्याकरणम्॥

सूना, स्त्री, (सूयते स्मेति। सू+क्तः। टाप्।) पुत्त्री। (मुञ्न पीड़ने+"मुजो दीर्घश्च।" उणा० ३। १३। इति नः। दीर्घश्च धातोः।) वधस्थानम्। गलशुण्डिका। इति मेदिनी। ने, २४॥ मृगादिमांसविक्रयः। मृगपक्षिवधस्थानम्। इति संक्षिप्तसारोणादिवृत्तिः॥ (यथा, भागवते। १। १७। ३८।
"अभ्यर्थितस्तदा तस्मै स्थानानि कलये ददौ।
द्यूतं पानं स्त्रियः सूना यत्राधर्म्मश्चतुर्व्विधः॥")
जाता। इति सूनशब्दार्थदर्शनात्। सूनाप्रकाराणि तत्पापापनाशकानि च पञ्चसूनाशब्दे द्रष्टव्यानि॥

सूनी,[न्]पुं,(सूना अस्त्यस्येति। इनिः।) व्याधः। मांसविक्रयी। (यथा, याज्ञवल्क्ये। १।१४१।
"प्रतिग्रहे सूनिचक्रिध्वजिवेश्यानराधिपाः।
दुष्टा दशगुणं पूर्व्वात् पूर्व्वादेते यथाक्रमम्॥")

सूनुः, पुं, (सूयते इति। सू+"सुवः कित्।" उणा० ३। ३५। इति नुः। स च कित्।) पुत्त्रः। (यथा, रघुः। १। ९५।
"सूनुः सुनृतवाक् स्रष्टुः विससर्ज्जोदितश्रियम्॥")
अनुजः। सूर्य्यः। इति मेदिनी॥ अर्कवृक्षः। इत्यमरः॥

सूनुः, } स्त्री, (सू+नुः। वा ऊङ्।) कन्या।
सूनूः, } इति हेमचन्द्रः॥

सूनृतं,क्ली,(सुनृत्यत्यनेनेति।सु+नृत्+घञर्थे कः उपसर्गस्य दीर्घः।)सत्यप्रियवाक्यम्। इत्यमरः। १।६।१९॥ (यथा, साहित्यदर्पणे। ३। १५५।
"भाषते सूनृतं स्निग्धमनुरक्ता नितम्बिनी॥")
मङ्गलम्। इत्यजयः॥ तद्वति, त्रि। (यथा, भागवते। १। १९। ३१।
"प्रणम्य मूर्द्ध्नावहितः कृताञ्जलि-
र्नत्वा गिरा सूनृतयान्वपृच्छत्॥")

सून्मदः, त्रि, (सुष्ठु उन्मदः।) उन्मत्तः। उन्मदिष्णुः। इत्यमरे उन्मदशब्दटीकायां भरतः। ३। १। २०॥

सून्मादः, त्रि, (सुष्ठु उन्मादः।) उन्मादरोगविशिष्टः। इत्यमरे उन्मदशब्दटीकायां रमानाथः॥

सूपः,पुं,(सौतिरसानिति। सु+"षुशॄभ्यां निच्च।" उणा० ३। २६। इति पः। चकारात् कित् दीर्घत्वञ्च।) व्यञ्जनविशेषः। डाल इति भाषा। सूदः। इति मेदिनी॥ भाण्डम्। शायकम्। इति शब्दरत्नावली॥ * ॥ अथ दाली।
"दलितन्तु शमीधान्यं दालिर्द्दाली स्त्रियामुभे।
दाली तु सलिले सिद्धा लवणार्द्रकहिङ्गुभिः।
संयुक्ता सूपनाम्नी स्यात् कथ्यते तद्गुणा अथ॥
सूपो विष्टम्भको रूक्षः शीतन्तु स विशेषतः।
निस्तुषो भृष्टसिद्धः स लाघवं सुतरां व्रजेत्॥"
इति भावप्रकाशः॥

सूपकारः, पुं, (सूपं करोतीति। कृ+अण्।) पाककर्त्ता। तत्पर्य्यायः। वल्लवः २ आरालिकः ३ आन्धसिकः ४ सूदः ५ औदनिकः ६ गुणः ७। इत्यमरः। २। ९। २८॥ पाचकः ८। इति शब्दरत्नावली॥ पाकुकः ९। इत्युणादिकोषः॥ भक्ष्यङ्कारः १०। इति हेमचन्द्रः॥ तस्य लक्षणं यथा, चाणक्यम्।
"इङ्गिताकारतत्त्वज्ञो बलवान् मिष्टपाचकः।
शूरश्च कठिनश्चैव सूपकारः स उच्यते॥"
शूद्रपाकोपजीवी। यथा,ब्रह्मवैवर्त्ते प्रकृतिखण्डे २७ अध्याये।
"देवोपजीवाजीवी यः देवलश्च प्रकीर्त्तितः।
शूद्रपाकोपजीवी यः सूपकारः प्रकीर्त्तितः॥
सन्ध्यापूजाविहीनश्च प्रमत्तः पतितः स्मृतः।
उक्तपूर्व्वप्रकारेण लक्षणं वृषलीपतेः॥
एते महापातकिनः कुम्भीपाकं प्रयान्ति ते।
कुण्डान्यन्यानि ते यान्ति निबोध कथयामि तान्॥"

सूपधूपनं,क्ली,(सूपस्य धूपनमस्मादिति।) हिङ्गु। इति त्रिकाण्डशेषः॥

सूपपर्णी,स्त्री,(सूपकरं सूपस्य स्वादुताकरं पर्णमस्याः। ङीष्।) मुद्गपर्णी। इति रत्नमाला॥

सूपश्रेष्ठः, पुं, (सूपेषु तत्साधनेषु श्रेष्ठः।) मुद्गः। इति राजनिर्घण्टः॥

सूपाङ्गं,क्ली, (सूपस्य अङ्गम्। तत्साधनत्वात्॥ हिङ्गु। इति राजनिर्घण्टः॥

सूमं,क्ली, (सू+"इषियुधीति।"उणा०१।१४४। इति मक्।) क्षीरम्। आकाशम्। इति मेदिनी॥ जलम्। इति शब्दरत्नावली॥

सूरः, पुं, (सूते जगदिति। सू+"सुसूधाञ्गृधिभ्यः क्रन्।" उणा० २। २४। इति क्रन्।) सूर्य्यः। (यथा, ऋग्वेदे। १। १६३। २।
"सूरादश्वं वसवो निरतष्ट॥")
अर्कवृक्षः। इत्यमरः।१।३।२८;२।४।८०॥वृत्तार्हत्पितृविशेषः। इति हेमचन्द्रः॥ पण्डितः। इति केचित्॥

सूरणः, पुं, शूरणः। इति शब्दरत्नावली॥ कार्त्तिकमासे तस्य भक्षणनिषेधो यथा, कर्म्मलोचने।
"मकरे मूलकञ्चैव सिंहे चालावुकं तथा।
कार्त्तिके शूरणञ्चैव सद्यो गोमांसभक्षणम्॥"

सूरतः, त्रि, (सुष्ठु रमते इति। सु+रम+"सौ रमतेः क्तो दमे पूर्व्वपदस्य च दीर्घः।" उणा० ५। १४। इति क्तः सुशब्दस्य च दीर्घः।) कृपालुः। इत्यमरः। ३। १। १५॥

सूरसूतः, पुं, (सूरस्य सूर्य्यस्य सूतः सारथिः।) अरुणः। स सूर्य्यसारथिः। इत्यमरः।१।३।३२॥

सूरिः, पुं, (सूते सद्वाक्यानीति। सू+"सूङः क्रिः।" उणा० ४। ६४। इति क्रिः।) पण्डितः। इत्यमरः। २। ७। ६॥ (यथा, भागवते। १। १। १।
"जन्माद्यस्य यतोऽन्वयादितरतश्चार्थेष्वभिज्ञः स्वराट्॥
तेने ब्रह्म हृदा य आदिकवये मुह्यन्ति यत् सूरयः॥")
यादवः। सूर्य्यः। इत्युणादिकोषः॥

सूरी, [न्] पुं, (सूरः सूर्य्य उपास्यतया अस्त्यस्येति। सूर+इनिः।) पण्डितः। इति शब्दरत्नावली॥

सूरी, स्त्री, (सू+क्रिः। ङीष्।) राजसर्षपः। इति रत्नमाला॥ (विदुषी। इत्युणादिवृत्तौ